

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ**

АСВАЄ АЗАДЕН

УДК 657.6:006.032(043.3)

**ОБЛІК І АУДИТ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ В УМОВАХ
ІНТЕГРАЦІЇ В СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському державному університеті харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор
Акімова Наталія Сергіївна,
Харківський державний університет харчування та торгівлі,
професор кафедри бухгалтерського обліку,
аудиту та оподаткування.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Сопко Валерія Василівна,
Київський національний торговельно-економічний
університет,
професор кафедри бухгалтерського обліку та
оподаткування;

кандидат економічних наук, доцент
Чумак Оксана Володимирівна,
Навчально-науковий інститут менеджменту, економіки та
фінансів ПАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна
академія управління персоналом»,
доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи.

Захист дисертації відбудеться «29» березня 2019 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.088.02 в Харківському державному університеті харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333, ауд. 45.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського державного університету харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333.

Автореферат розісланий «26» лютого 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.М. Янчева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап економічного розвитку в загальносвітовому масштабі характеризується інтернаціоналізацією економічних, фінансових, політичних і суспільних відносин, що є наслідком прояву глобалізаційних процесів. Для країн, переорієнтованих на ринкову економіку, що прагнуть «завоювати» міжнародні ринки і вкрай зацікавлених в іноземному капіталі, особливого значення набуває проблема діагностики сучасного стану системи норм, правил, принципів і засобів надання фінансової інформації за допомогою бухгалтерського обліку, яка є доступною для розуміння іноземним інвесторам і кредиторам. Проведення діагностики та акумуляція досвіду економічно розвинених країн в області методології облікових процедур є відправною точкою для успішного вирішення завдань прогнозування та стратегічного планування розвитку системи обліку.

У цих умовах формування і розвиток міжнародного обліку відбувається за двома напрямками. Перший – це гармонізація різних систем бухгалтерського обліку, другий – стандартизація облікових процедур. Розвиток цих двох напрямків пов'язаний з діяльністю значної кількості міжнародних організацій, серед яких «пальму першості» утримує Рада з Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), яка є прихильником стандартизації облікових процедур і розробляє Міжнародні стандарти фінансової звітності. Стандарти МСФЗ є на сьогодні найбільш універсальною системою обліку, що відповідає інтересам і запитам щодо якості надання фінансової звітності представників різних країн. Впровадження МСФЗ дозволяє послідовно усунути недоліки і невідповідності вітчизняної системи бухгалтерського обліку запитам ринкової економіки без порушення цілісності цієї системи. Ключовою проблемою визнається і подальший розвиток системного підходу до організації внутрішнього аудиту в форматі міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) і міжнародних стандартів аудиту (МСА), а також науково-методичних положень їх прив'язки до конкретних економічних суб'єктів.

Сучасні тенденції в розвитку теоретичних і організаційно-методичних підходів до механізму використання МСФЗ знайшли відображення в роботах М. Ван Бреда, Ю. А. Вериги, С. Ф. Голова, С. Я. Зубілевич, В. Н. Костюченко, Г. Г. Кірейцева, Л. Г. Ловінської, М. Р. Метьюса, Н. А. Остап'юка, В. М. Пархоменка, О. М. Петрука, М. С. Пушкаря, В. К. Савчука, Я. В. Соколова, В. В. Сопко, Л. В. Чижевської, О. В. Чумак, М. Г. Чумаченка та багатьох інших. Окремими проблемами впровадження міжнародних стандартів в країнах Африки, в тому числі і в Лівії, займаються такі вчені як Бхагабан Дас, Есса Ель-Фірджані, Кілані, Мохамед Абулгасем Закарі, Наджеб Масуд, Раудха Трабелсі, Реда М. Ельхудері, Шамсадин Фарадж та ін. Але в цих роботах, як правило, не сформована загальна концепція створення інфраструктури та механізму використання МСФЗ, недостатньо проведено комплексний порівняльний аналіз за окремими країнами в розрізі різних напрямків, не надано оцінку аналітичності інформації, що особливо важливо для розуміння змісту фінансової звітності.

Дослідженням розвитку аудиту в Україні та адаптації його до міжнародних стандартів займаються ряд вітчизняних науковців, а саме: В. В. Галкін, С. Ф. Голова, В. М. Жук, С. Л. Канигін, Ю. В. Прозоров, С. О. Столярова та ін. Таким чином, є

незначна кількість досліджень, що дають системне уявлення про внутрішній аудит, однак створення концептуальної моделі внутрішнього аудиту в умовах застосування МСФЗ та МСА залишається однією з найменш досліджених областей економічної науки. Вирішення цих проблем може базуватися як на вивченні теоретичних аспектів створення системи бухгалтерського обліку та звітності, так і на узагальненні методів формування практики використання МСФЗ в європейських країнах. Зазначені проблеми свідчать про актуальність і практичну значимість обраної теми та зумовлюють логіку поставлених завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана у відповідності з планом науково-дослідної роботи кафедри бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування Харківського державного університету харчування та торгівлі МОН України і є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи «Адаптація вітчизняної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності до міжнародних стандартів» (номер державної реєстрації 0116U008451). У процесі розробки зазначеної теми, особистий внесок автора полягає у внесенні ряду пропозицій щодо удосконалення процесу конвергенції між МСФЗ та US GAAP, МСФЗ та НП(С)БО, виявлено недостатній ступінь конвергенції форм фінансової звітності, які використовуються в Україні з вимогами МСФЗ. Запропоновано і обґрунтовано підхід до формування концепції організації внутрішнього аудиту на підприємстві. Розроблена концепція, яка є синтезом елементів, дозволяє цілісно представити систему організації внутрішнього аудиту за допомогою виділення суб'єктів внутрішнього аудиту й організації процесу внутрішнього аудиту. Дана концептуальна модель внутрішнього аудиту максимально гармонізує практичне застосування міжнародних стандартів внутрішнього аудиту.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендації щодо організації процесу і методики бухгалтерського обліку і внутрішнього аудиту в умовах інтеграції в світову економіку і переходу до МСФЗ та МСА.

Відповідно до зазначеної мети у дисертації поставлено такі завдання:

- проаналізувати теоретико-методичні основи міжнародної інтеграції, гармонізації та стандартизації у сфері бухгалтерського обліку, систематизувати чинники гармонізації національних систем бухгалтерського обліку та здійснити якісний аналіз Міжнародних стандартів як основи формування глобальної інтеграційної моделі підготовки та поширення фінансової інформації;
- дослідити сучасний стан національної системи бухгалтерського обліку в Лівії, її нормативно-правову базу, визначити основні передумови реформування національної системи бухгалтерського обліку та розробити концептуальні засади програми реформування національної облікової системи;
- встановити розбіжності у вимогах GAAP US та МСФЗ, які можна застосувати до діяльності лівійських компаній, з метою врахування їх при переході від GAAP US до МСФЗ;
- сформулювати практичні рекомендації в області організаційного забезпечення процесу розробки облікової політики з огляду на специфіку підготовки першої звітності за МСФЗ;

– провести порівняльний аналіз способів отримання фінансової звітності за МСФЗ з метою виявлення найбільш оптимального і надати пропозиції щодо подальшого розвитку методики, яка буде реалізована в рамках застосування даного способу;

– запропонувати модель облікової системи з метою підготовки звітності в міжнародному форматі і розробити інструментарій обліково-аналітичного забезпечення процесу підготовки звітності за МСФЗ в умовах комп'ютеризації;

– розробити концепцію внутрішнього аудиту економічних суб'єктів і визначити варіанти реалізації функцій внутрішнього аудиту в період переходу на МСА та МСФЗ, запропонувати напрями оцінки ризиків системою внутрішнього аудиту;

– запропонувати методику експрес-оцінки діяльності служби внутрішнього аудиту, що формує процедуру внутрішнього аудиту в форматі МСФЗ і МСА.

Об'єктом дослідження є процес реформування системи бухгалтерського обліку, звітності і аудиту в Україні та Лівії відповідно до МСФЗ.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних аспектів реформування системи бухгалтерського обліку і аудиту відповідно до вимог МСФЗ.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є системний підхід щодо пізнання різних економічних явищ і процесів у безперервному їх взаємозв'язку. Для досягнення поставленої мети у роботі використано такі методи дослідження: абстрактно-логічний метод – при окресленні мети і завдань дисертаційної роботи; діалектичний і системний методи – для дослідження теоретико-методологічних засад гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності; методи порівняння, аналізу і синтезу, індукції та дедукції – для дослідження й узагальнення наукових розробок із питань систем бухгалтерського обліку, що склалися у світі; історичний і логічний методи – для дослідження передумов виникнення й об'єктивних закономірностей еволюції міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності; методи спостереження, економіко-статистичного аналізу, експертних оцінок – для виявлення стану і перспектив впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, Лівії і в світовому масштабі; метод аналогії і групування – при визначенні етапів облікового процесу в умовах комп'ютеризації; табличний, графічний методи, порівняння, моделювання – для вивчення питань методики і організації переходу до складання фінансової звітності за МСФЗ; методи моделювання та логічний аналіз – для розробки цілісної моделі облікової політики та моделі внутрішнього аудиту в умовах застосування МСФЗ та МСА; графічний метод – для наочної демонстрації отриманих результатів дослідження. Широко використано системний підхід до застосування принципів і методики ведення бухгалтерського обліку, внутрішнього аудиту та складання фінансової звітності за МСФЗ. Апробація запропонованих у дисертації методичних і практичних розробок проводилася експериментальним методом.

Інформаційну базу дослідження становлять: закони та нормативно-правові акти України та Лівії; національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку України; Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти фінансової звітності, статистичні дані Державної служби статистики України; дані офіційного сайту МСФЗ; Світовий атлас даних; монографії та наукові праці

вітчизняних та зарубіжних вчених та економістів-практиків у періодичних виданнях; англійська література; довідково-інформаційні видання; матеріали наукових конференцій; електронні ресурси; власні спостереження здобувача; логічні узагальнення.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення обліку і аудиту за міжнародними стандартами в умовах інтеграції в світову економіку. Найбільш суттєві теоретичні та практичні результати, що мають наукову новизну, полягають у наступному:

удосконалено:

– методичні положення щодо формування комплексної облікової політики, яка базується на Концептуальній основі МСФЗ, є невід’ємною складовою фінансової звітності і, на відміну від існуючої, враховує взаємозв’язок вимог діючих нормативних документів та положень МСФЗ, що дозволило розробити опис елементів концептуальної моделі формування облікової політики відповідно до МСФЗ, визначити перелік етапів її формування, а саме: вибір способу підготовки звітності за МСФЗ, розробка облікової політики; адаптація облікової системи і навчання персоналу, та побудувати модель методичного розділу облікової політики;

– методичний підхід до оптимізації способів трансформації фінансової звітності, відмінність якого полягає в тому, що на основі аналізу та узагальнення переваг та недоліків існуючих методів запропоновано альтернативний комбінований метод за умови автоматизованої обробки облікової інформації, який об’єднує метод конверсії (паралельний метод), та метод трансляції, що дозволяє підвищити ефективність облікового процесу та створити прийнятні умови переходу до МСФЗ. Використання даного методу дозволяє скоротити терміни підготовки фінансової звітності за МСФЗ, сформуванню бази для прийняття оперативних управлінських рішень, підвищити аналітичність інформації, що дозволяє найбільш ефективно проводити аналіз фінансово-господарської діяльності компанії;

– організаційні положення верифікації внутрішнього аудиту, який орієнтований на ринкову систему світового рівня, що дозволило: врахувати фактори, що впливають на ефективність діяльності служби внутрішнього аудиту і дозволяють цілісно представити систему організації контрольної діяльності в умовах переходу до МСФЗ та створити ефективну модель експрес-оцінки діяльності служби внутрішнього аудиту, що стало підґрунтям для розробки ефективної концептуальної моделі внутрішнього аудиту спрямовану на адаптацію до міжнародних стандартів;

– організаційне забезпечення реформування національної облікової системи Лівії, у якості складових якого виділено концептуальну основу фінансової звітності, параметри систематизації об’єктів обліку, вимоги щодо розкриття інформації, критерії винесення професійного судження, необхідність врахування положень спеціальних стандартів, що може бути використано при розробці концепції бухгалтерських знань для впровадження МСФЗ, організаційно-методичного механізму модернізації національної системи бухгалтерського обліку в Лівії та програми розробки національних облікових стандартів Лівії.

дістали подальшого розвитку:

– категоріально-термінологічний апарат бухгалтерського обліку шляхом уточнення трактування понять: «гармонізація», яке визначено як процес, пов'язаний зі спільною діяльністю вчених і практиків, спрямований на зближення облікових систем різних країн для створення єдиної, гнучкої системи обліку всіма країнами і мінімізації на глобальному рівні всіх відмінностей; та «конвергенція», під яким розуміється процес зближення систем бухгалтерського обліку і звітності шляхом вибору (руху назустріч один до одного) МСФЗ спільно з національними регулюючими органами рішень облікових завдань, які забезпечать підготовку та подання зрозумілої, порівнянної і надійної інформації у фінансовій звітності, що має науково-теоретичне значення та може служити основою для розробки практичних рекомендацій реформування обліково-звітної системи з урахуванням положень МСФЗ;

– організаційно-методичний механізм регулювання системи бухгалтерського обліку в Лівії, який відповідає завданням міжнародної гармонізації систем обліку і звітності, що доцільно для подальшого визначення стратегії її кардинального реформування;

– методологічна послідовність етапів складання звітності за МСФЗ, яка при переведенні фінансової звітності складеної за національними положеннями бухгалтерського обліку в МСФЗ-формат надає можливість вибору методу трансформації, конверсії або трансляції, що сприяло вирішенню практичних питань нівелювання існуючих відмінностей з метою зближення облікових систем різних країн для створення єдиної, гнучкої системи обліку на глобальному рівні.

– методичний інструментарій впровадження ризик-орієнтованого підходу при визначенні аудиторського ризику, що включає наступні етапи: визначення цілей бізнес-процесу оцінку ризиків, визначення необхідних процедур контролю для зменшення їх дій, оцінка системи внутрішнього контролю, оформлення заходів щодо удосконалення системи контролю. Даний інструментарій може бути використаний при: розробці стандартів службою внутрішнього аудиту; створенні нових методик аудиторської перевірки; в системі фінансового аналізу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретико-методичні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних практичних рекомендацій щодо організації обліку і аудиту за міжнародними стандартами в умовах інтеграції в світову економіку.

Результати дослідження та пропозиції дисертанта впроваджено в практичну діяльність українських підприємств та компаній Лівії. Зокрема, запропоновано та впроваджено:

– рекомендації щодо способів підготовки першої фінансової звітності за МСФЗ та формування основних етапів за кожним із них (ТОВ «Харелектромет», довідка № 582 від 26.07.2018 р.);

– модель облікової політики, що забезпечує відповідність фінансової звітності яка відображає специфіку першого застосування МСФЗ (ТОВ «Рембудпобут» довідка № 12-04/2 від 12.04.2018 р.);

– покроковий план переходу від системи GAAP США на МСФЗ (IFRS) на підприємствах Лівії («Authority of Natural Science Research and technology» –

«Управління природничих наукових досліджень і технологій» Certificate від 12.10.2018 р.);

– теоретичні і технічні підходи до бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності при переході з GAAP США на МСФЗ (IFRS) («National Mining Corporation (NMC)» Libya – «Національна добувна корпорація» Лівія, Certificate 496/7 від 19.02.17 р.);

– концептуальна модель внутрішнього аудиту, що є синтезом елементів, які дозволяють цілісно представити систему організації внутрішнього аудиту, максимально гармонізувати практичне застосування міжнародних стандартів внутрішнього аудиту («Al Rahila oil services company» – «Нафтосервісна компанія Аль Рахіла» Certificate 237/17 від 20.08 2018 р.).

Розроблені методичні підходи, щодо організації бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту за МСФЗ та МСА застосовуються у навчальному процесі Харківського державного університету харчування та торгівлі (акт впровадження № 23 від 18.09.2018 р.) при викладанні дисциплін «Облік і звітність за МСФЗ», «Облік ЗЕД» та «Аудит».

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, обґрунтування, висновки і рекомендації, що винесені на захист, отримано автором особисто та опубліковано у наукових виданнях. Із наукових публікацій у співавторстві в дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом власної роботи дисертанта.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертації оприлюднені на: Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність» (Харків, 2016 р.); III Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Фінанси, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії і практики» (Харків, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 50-річчю заснування Харківського державного університету харчування та торгівлі «Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність» (Харків, 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка, фінанси, облік та управління: оцінка та перспективи розвитку в Україні та світі» (Полтава, 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання сьогодення» (Вінниця, 2018); III Міжнародній науково-практичній конференції «Удосконалення обліку, контролю, аудиту, аналізу та оподаткування в сучасних умовах інтеграційних процесів у світовій економіці» (Ужгород, 2018 р.); I Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Імплементация інновацій обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сучасного бізнесу» (Харків, 2018 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації» (Львів, 2018); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді» (Харків, 2018 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові механізми сталого розвитку України» (Харків, 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції

«Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність» (Харків, 2018 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць загальним обсягом 8,02 друк. арк., у тому числі: 4 статті у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, загальним обсягом 3,55 друк. арк.; 1 стаття у науковому фаховому виданні України, загальним обсягом 0,86 друк. арк.; 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави загальним обсягом 0,5 друк. арк.; 11 праць апробаційного характеру загальним обсягом 3,11 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, списку публікацій за результатами дослідження, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертації складає 195 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 37 таблиць (з них 6 займають 8 повних сторінок), 45 рисунків (з них 15 займають повних 15 сторінок), список використаних джерел складається з 223 найменувань – на 24 сторінках, 18 додатків – на 65 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, розкрито зв'язок з науковими темами, сформульовано мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, визначено методи та інформаційну базу дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено інформацію щодо їх апробації, опублікування та особистий внесок здобувача.

У першому розділі – **«Бухгалтерський облік в умовах міжнародної економічної інтеграції»** – розглянуто процеси, які направлені на зменшення розбіжностей у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності різних країн, а саме: «гармонізація» та «стандартизація» та уточнено їх поняття. Досліджено сучасний стан та світові тенденції впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Досліджено ступінь спроможності національної облікової системи Лівії та її нормативно-правової бази до кардинального реформування з метою інтеграції до світових систем обліку і звітності.

Визначено, що у загальному вигляді інтеграція в сфері бухгалтерського обліку – це процес мінімізації відмінностей між правилами підготовки та подання фінансової інформації, які є складовими національної системи обліку і звітності. Обґрунтовано, що виділення моделей є способом класифікації національних систем обліку, проте розвивати або інтегрувати самі моделі неможливо. Крім того, оперувати поняттям моделі бухгалтерського обліку складно в силу того, що країн з повністю ідентичними системами бухгалтерського обліку не існує. Таким чином, об'єктом економічної інтеграції в сфері бухгалтерського обліку слід вважати національні системи обліку і звітності, а не моделі бухгалтерського обліку.

Дослідження та узагальнення наукової термінології «гармонізація» дозволило запропонувати його уточнене визначення – як процес, пов'язаний зі спільною діяльністю вчених і практиків, спрямований на зближення облікових систем різних країн для створення єдиної, гнучкої системи обліку всіма країнами і мінімізації на глобальному рівні всіх відмінностей. Побудована принципова схема проходження

даного процесу, який включає: виділення, опис, вивчення відмінностей між системами обліку і звітності; частковий або повний дозвіл використання правил обліку і звітності, які відрізняються від національних; зміна національних правил обліку і звітності. Доведено, що необхідність гармонізації бухгалтерського обліку на міжнародному рівні стала явною і, як наслідок, гармонізація, є невід'ємною складовою процесу реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні, що підтверджується ухваленою Стратегією застосування МСФЗ в Україні, з метою удосконалення системи бухгалтерського обліку з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

Для оцінки прогресу в досягненні мети глобальних стандартів бухгалтерського обліку Фонд МСФЗ розробляє профілі застосування стандартів МСФЗ в окремих юрисдикціях. За даними на квітень 2018 року РМСФЗ має анкети для 166 юрисдикцій, включаючи всі юрисдикції G20. Проведений всебічний аналіз використання Міжнародних стандартів у світовій економічній системі як основи формування глобальної інтеграційної моделі підготовки та поширення фінансової інформації (рис. 1), дозволив узагальнити способи використання МСФЗ, які найбільш адекватно відповідають завданням розвитку світової економіки. Виокремлено можливі форми застосування МСФЗ та проведено ранжування МСФЗ в країнах світу за ступенем їх використання: стандарти МСФЗ, що вимагаються для вітчизняних публічних компаній; стандарти МСФЗ дозволені, але не обов'язкові для вітчизняних публічних компаній; стандарти МСФЗ вимагаються або дозволені для лістингу іноземними компаніями; стандарти МСФЗ для Малеого і Середнього Бізнесу (МСБ) є обов'язковими або дозволеними; Стандарт МСФЗ для МСБ знаходиться на розгляді.

Визначено, що процес гармонізації системи бухгалтерського обліку Лівії може здійснюватися одночасно за кількома напрямками: взаємного визнання, узгодження, стандартизації та уніфікації облікових стандартів і їх складових елементів всередині окремо взятого облікового стандарту. Взаємне визнання (*mutual recognition*) – може бути досягнуто і стати продуктивним, якщо правила формування звітних показників однієї країни визнаються іншою країною. Вважаємо, що такий підхід в найближчій перспективі не прийнятний для лівійської облікової системи, оскільки в ній поки що превалюють національні традиції бухгалтерського обліку. Узгодження (*Reconciliation*) – виражається у розробці єдиної методології бухгалтерського обліку різних країн, іноземні компанії готують бухгалтерську звітність відповідно до стандартів обліку країни перебування материнської компанії. В основі узгодження лежить пояснення найбільш важливих відмінностей між показниками фінансово-господарської діяльності. Саме такий підхід не прийнятний для лівійської облікової системи, оскільки облікова система Лівії, як і інших країн, що розвиваються, має свої національні традиції і сліпе копіювання МСФЗ буде пов'язане з відчутними ускладненнями в сучасній лівійській економіці. Стандартизація (*Standardization*) представляється у вигляді певних наборів правил бухгалтерського обліку, на підставі яких можлива уніфікація облікових стандартів. Висловлюємо впевненість в тому, що такий підхід прийнятний для національної облікової системи Лівії. При цьому гармонізацію стандартів бухгалтерського обліку буде найбільш доцільно здійснювати шляхом детального порівняння національних стандартів

бухгалтерського обліку з МСФЗ на основі обов'язкового досягнення їхньої безумовної порівнянності і рівноцінності.

Рис. 1. Використання МСФЗ в світі

Систематизація основних недоліків національної облікової системи Лівії свідчить, що компанії знаходяться під сильним впливом існуючих законів і фінансових положень, які обмежують застосування IASS / МСФЗ, бухгалтери не мають адекватних навичок, що сприяють реалізації IASS / МСФЗ, недостатній рівень освіти з бухгалтерського обліку, що необхідно враховувати при подальшому визначенні стратегії її кардинального реформування. Запропоновано концепцію в якій систематизовані методологічні компоненти бухгалтерської освіти в Лівії, недосконалість якої є однією з основних причин неможливості застосовувати МСФЗ. На процес формування бухгалтерської інформації впливає і ряд інших чинників, які в загальному вигляді об'єднані в такі групи чинників: економічні, політичні та правові, які представляють собою великі перешкоди для застосування МСФЗ в Лівії (рис.2).

Визначено пріоритетні напрямки реформування національної облікової системи Лівії (концептуальна основа, облік основних об'єктів, аспекти розкриття інформації в звітності, інвестиції та фінансові вкладення, спеціальні стандарти), на основі чого розроблена Програма реформування національної облікової системи Лівії, яка включає: Розділ 1. «Концептуальна основа», Розділ 2 «Основні об'єкти обліку», Розділ 3 «Аспекти розкриття інформації у звітності», Розділ 4 «Інвестиції і фінансові елементи», Розділ 5 «Спеціальні стандарти».

У другому розділі – **«Теоретико-методичні основи формування фінансової звітності відповідно до МСФЗ»** – досліджено сутність поняття «конвергенція», проаналізовано потенційний вплив відмінностей МСФЗ та US GAAP на облік діяльності лівійських компаній, розроблено покроковий план переходу на використання МСФЗ, Концептуальну модель формування облікової політики відповідно до МСФЗ та модель формування методичних положень облікової політики за МСФЗ, проведено порівняльний аналіз способів отримання звітності за МСФЗ українськими компаніями та уточнено етапи складання фінансової звітності за кожним із методів.

Рис. 2. Організаційно-методичний механізм модернізації національної системи бухгалтерського обліку в Лівії

За результатами дослідження та узагальнення наукової термінології визначено, що під «конвергенцією» доцільно розуміти процес зближення систем бухгалтерського обліку і звітності шляхом вибору (руху назустріч один до одного) МСФЗ спільно з національними регулюючими органами рішень облікових завдань, які забезпечать підготовку та подання зрозумілої, порівнянної і надійної інформації у фінансовій звітності.

Доведено, що на сучасному етапі особлива увага в процесі конвергенції поки що приділяється в основному зближенню МСФЗ і загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку США (Generally Accepted Accounting Principles) – US GAAP. Обґрунтовано, що процес конвергенції МСФЗ та US GAAP для Лівії є особливо актуальним питанням тому, що всі лістингові компанії зобов'язані складати та подавати свою звітність згідно з МСФЗ, що в теперішній час не спостерігається.

Визначено ключові фактори, що впливають на даний процес та проаналізовано потенційний вплив відмінностей МСФЗ та US GAAP на облік діяльності лівійських компаній.

Запропоновано план конвергенції лівійських стандартів з МСФЗ, який складається з чотирьох етапів: 1 етап – конвергенція МСФЗ і US GAAP; 2 етап – поліпшення нормативно-правової системи шляхом оновлення та зміни законодавчих актів бухгалтерського обліку; 3 етап – видання нових стандартів бухгалтерського обліку на основі МСФЗ; 4 етап – конвергенція лівійських стандартів бухгалтерського обліку з МСФЗ. Особливу увагу приділено технічним питанням бухгалтерського обліку, а саме: визначено ключові відмінності в підходах до обліку діяльності компаній між МСФЗ та US GAAP та проведено перехресне порівняння між МСФЗ і US GAAP. Оцінено потенційний вплив виявлених розбіжностей на процес обробки даних в бухгалтерських облікових системах та на процес підготовки фінансової звітності.

Проведено ранжування питань та об'єктів бухгалтерського обліку що найбільш важливі для порівняння двох систем, які згруповані наступним чином: вищий рівень діяльності (запаси і ресурси, амортизація, витрати на позики, визнання виручки, ін.); середній рівень діяльності (питання оцінки продукції, знос основних активів, ін.); загально секторальні питання (об'єднання бізнесу, спільні підприємства, виведення з експлуатації, знецінення, лізинг, фінансові інструменти). Запропоновано покроковий план переходу від US GAAP на МСФЗ, який дає можливість продумати стратегію переходу послідовно за всіма підприємствам.

Для виконання вимог МСФЗ (IFRS) 1 «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» (МСФЗ (IFRS) 1) запропоновано елементи підготовчої роботи в умовах переходу до МСФЗ, які передбачають заходи методичного та організаційного характеру відповідно до особливостей фінансово-господарської діяльності підприємства. Першим елементом організаційного характеру запропонована розробка облікової політики, яка належить до компетенції організації. Визначено 3 моделі формування облікової політики. В рамках моделі 2 запропонована Концептуальна модель формування облікової політики відповідно до МСФЗ (рис. 3). Незважаючи на складність її розробки, вона може використовуватися в якості корпоративного документа, що забезпечує єдину систему обліку та звітності і в якості практичного посібника для поточного навчання фахівців організації при переході до МСФЗ. При формуванні облікової політики необхідно враховувати і методичні вимоги МСФЗ, у зв'язку з чим розроблено модель формування методичних положень облікової політики за МСФЗ. Даний підхід – виділення облікової політики у вигляді підрозділів загальної облікової політики за МСФЗ, або окремого розділу рекомендується автором.

Проведено порівняльний аналіз способів отримання звітності за МСФЗ українськими компаніями з метою виявлення найбільш оптимального та надання пропозицій, щодо подальшого розвитку методики реалізованої в рамках застосування даного способу, уточнено етапи складання фінансової звітності за кожним із методів. На основі порівняння переваг і недоліків існуючих методів

формування бухгалтерської (фінансової) звітності за міжнародними стандартами запропоновано комбінований метод, який застосовується в умовах комп'ютеризації обробки облікової інформації (рис. 4). Використання даного методу характеризується автоматизацією паралельного обліку деяких об'єктів, що мають розбіжності при їх відображенні в обліку і звітності за національними та міжнародними стандартами, а також трансформацією звітності за іншими показниками, що підвищує ефективність облікового процесу, дозволяючи створити прийнятні умови переходу на МСФЗ. Застосування комбінованого методу є оптимальним варіантом для підприємств, що не використовують дорогі автоматизовані інформаційні системи ERP класу. Запропонована методика підготовки фінансової звітності за МСФЗ дозволяє компанії з найменшими витратами трудових і фінансових ресурсів провести збір та узагальнення інформації з метою підготовки звітності в міжнародному форматі, що докорінно впливає на ефективність управлінських рішень, які багато в чому залежать від достовірності та своєчасності фінансової та управлінської інформації, що міститься у звітності.

У третьому розділі – **«Гармонізація системи внутрішнього аудиту в умовах функціонування міжнародних стандартів»** – теоретично обґрунтовано необхідність категорії внутрішнього аудиту при впровадженні міжнародних стандартів, запропоновано її основні характеристики і визначено місце внутрішнього аудиту в організації контролю господарюючого суб'єкта. Визначено варіанти реалізації функцій внутрішнього аудиту в період переходу на міжнародні стандарти аудиту та фінансової звітності, сформульовано завдання, які вирішуються системою внутрішнього аудиту з метою оцінки та вдосконалення системи управління, запропоновано методику експрес-оцінки діяльності служби внутрішнього аудиту та розроблено концепцію внутрішнього аудиту.

Визначено, що організація діяльності зі здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві в період переходу на МСА та МСФЗ може бути реалізована кількома способами: організація служби внутрішнього аудиту (СВА), аутсорсинг або ко-сорсинг. Виокремлено вісім відмінних характеристик ефективної роботи служби внутрішнього аудиту: узгодження бізнесу, орієнтація на ризик, якість і інновації, кадрова модель управління відносинами з зацікавленими сторонами, оптимізація витрат, використання технологій, культура обслуговування. Важливим інструментом роботи служби внутрішнього аудиту є розробка методики аудиту в умовах МСА і МСФЗ. Для оцінки ефективності діяльності структурного підрозділу внутрішнього аудиту розроблено методику експрес-оцінки, яка враховує чотири фактори, що впливають на ефективність діяльності служби внутрішнього аудиту: організаційний статус структурного підрозділу внутрішнього аудиту, обсяг функцій, професійна компетентність співробітників підрозділу і належна професійна сумлінність. Для формування теоретичних і методологічних основ внутрішнього аудиту розроблено концепцію внутрішнього аудиту, яка орієнтована на ринкову систему світового рівня та адаптацію до міжнародних стандартів аудиту (рис. 5). Запропонована концептуальна модель максимально гармонізує практичне застосування міжнародних стандартів внутрішнього аудиту.

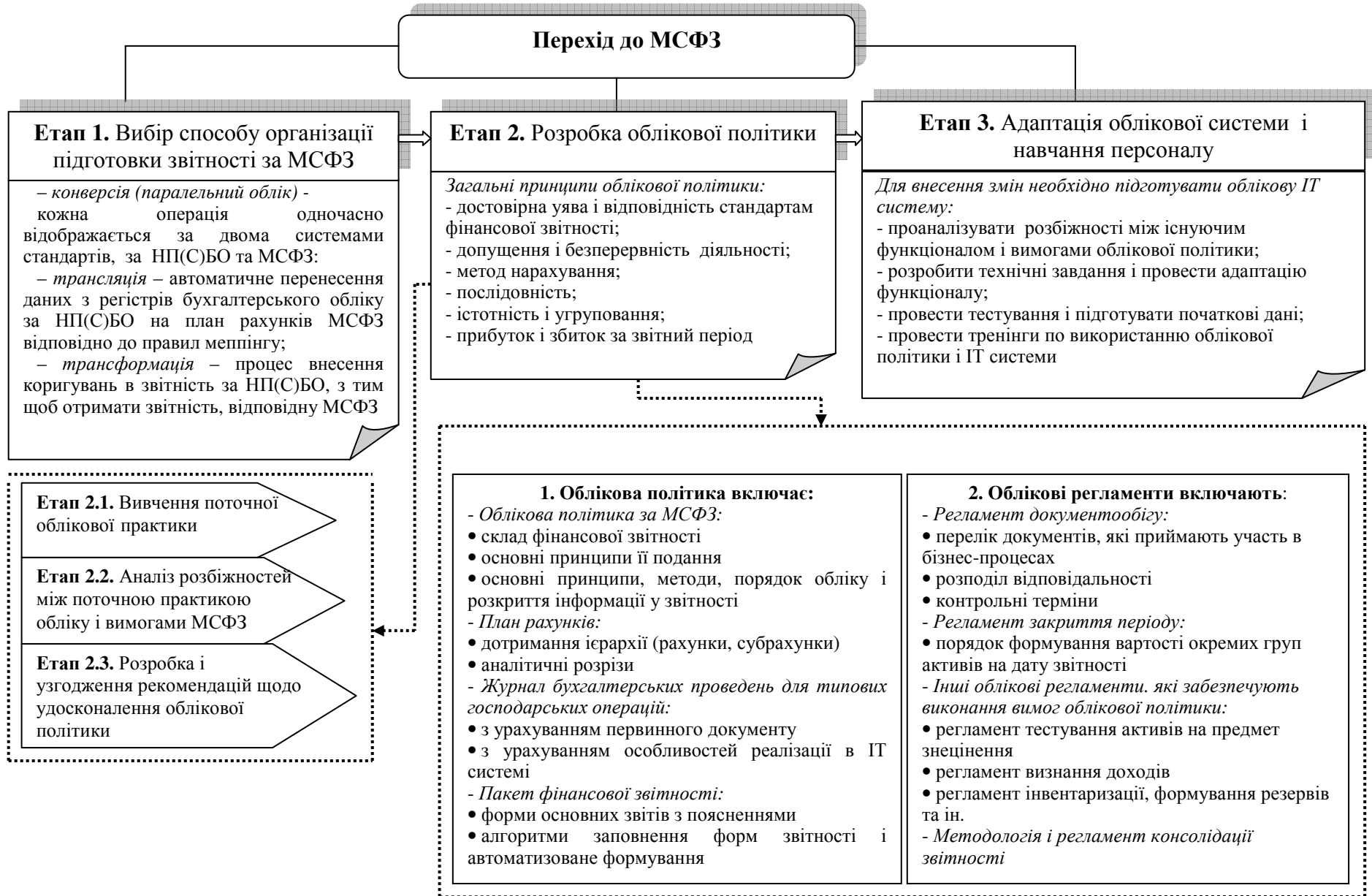

Рис. 3. Концептуальна модель формування облікової політики відповідно до МСФЗ

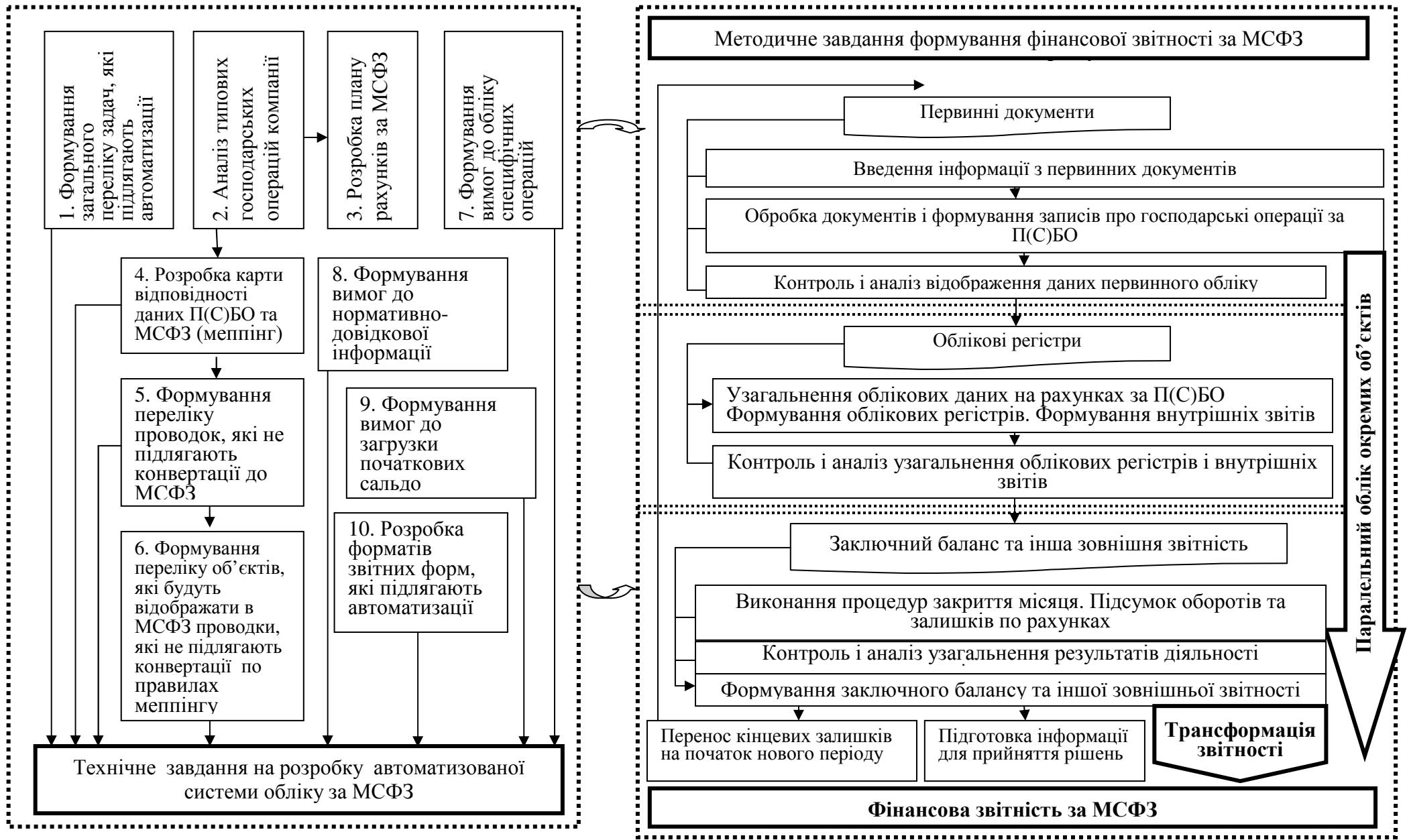

Рис.4. Концептуальна модель автоматизованого формування фінансової звітності комбінованим методом

Найбільш повно вектор розвитку аудиту в умовах адаптації до МСФЗ та МСА відображає ризик-орієнтований підхід до питань внутрішнього аудиту, який є тією ланкою, яка спрямована на вироблення пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта. Виділено існуючі в світовій практиці позиції щодо формування моделі управління ризиками. Представлено порівняння традиційного і ризик-орієнтованого підходів, на основі якого розроблено концепцію проведення ризик-орієнтованого внутрішнього аудиту.

Рис. 5. Концепція внутрішнього аудиту

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційної роботи є теоретичне узагальнення та вирішення науково-практичного завдання, яке полягає в розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо організації обліку і аудиту за міжнародними стандартами в умовах інтеграції в світову економіку, що дозволило досягнути поставленої мети. За результатами дисертаційного дослідження сформульовано висновки, викладено найбільш вагомий результати, що характеризують наукову новизну і особистий внесок автора.

1. В процесі дослідження з'ясовано, що в останні роки глобалізація економічних відносин спричинила зміни господарського життя економічних суб'єктів, зумовила необхідність уніфікації правил ведення бухгалтерського обліку в усьому світі як інструменту ділової комунікації, здатного передавати економічну інформацію. Доведено, що при розгляді процесів, направлених на зменшення розбіжностей у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності різних країн, використовують такі поняття як «гармонізація», «стандартизація» та «конвергенція».

Проведений аналіз дефініцій, які визначені різними авторами, дозволив запропонувати уточнене визначення поняття «гармонізація», яке стало підґрунтям для зближення облікових систем різних країн та створення єдиної, гнучкої системи обліку, яка може бути застосована всіма країнами. Доведено, що мінімізація відмінностей між національними системами обліку розглядається тільки в контексті створення міжнародної моделі бухгалтерського обліку. На думку автора, такий підхід до аналізу змін в області бухгалтерського обліку не є виправданим, оскільки не відображає ідею інтеграції. Виділення моделей є способом класифікації національних систем обліку, проте розвивати або інтегрувати самі моделі неможливо. На основі якісного аналізу Міжнародних стандартів, Загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку США і Директив Європейського Союзу виявлено переваги МСФЗ і обґрунтовано доцільність їх використання в якості основи глобальної інтеграційної моделі підготовки та поширення фінансової інформації.

2. Досліджено сучасний стан розвитку системи бухгалтерського обліку Лівії, на основі чого систематизовано основні недоліки і об'єктивні причини, що є бар'єром для її подальшого реформування, а саме: недосконалість національного регулятора та існуючих законів і фінансових положень; відсутність в облікових працівників адекватних навичок роботи зі стандартами; недостатній рівень освіти з бухгалтерського обліку; відсутність взаємодії між розробниками МСФЗ та національними регулюючими органами та ін. Для вирішення цих проблем розроблено комплекс заходів щодо розвитку лівійської бухгалтерської професії і її входженню в загальносвітове професійне співтовариство.

3. Для виокремлення правил обліку і звітності, які здатні стати основою міжнародної гармонізації в даній області, запропоновано, по-перше, визначити спектр можливих альтернатив і, по-друге, критерії їх оцінки. Оскільки в теорії бухгалтерського обліку та теорії міжнародної інтеграції не розглядаються питання вибору адекватної моделі підготовки та поширення інформації або інструменту макроекономічних перетворень, в рамках даного дослідження сформована методика вибору правил обліку і звітності на основі порівняння правил ведення обліку та

складання фінансової звітності відповідно до МСФЗ або GAAP US, як альтернативних систем, які знаходяться в процесі конвергенції і в той же час претендують на роль світових стандартів. На основі аналізу практики переходу міжнародних компаній від використання GAAP US до МСФЗ розроблено загальний план переходу до МСФЗ, який передбачає 4 етапи. Отримані результати можуть бути використані як при складанні детального покрокового плану переходу від GAAP US до використання МСФЗ, так і в процесі самого переходу.

4. При підготовці фінансової звітності відповідно до МСФЗ велике значення має застосування облікової політики. Вибір облікової політики організацією, яка складає звітність відповідно до МСФЗ, не є довільним, а обмежується положеннями стандартів і їх інтерпретацій. Тим не менш, завжди буде присутній такий фактор, як необхідність застосування професійного судження. Проведене дослідження дозволило побудувати організаційну та методичну моделі облікової політики організації, як невід'ємних складових фінансової звітності, що забезпечує взаємозв'язок вимог діючих нормативних документів і практики їх застосування і включає комплексне рішення неопрацьованих в МСФЗ методичних аспектів. Запропонована модель є практичним інструментом для самостійної підготовки облікової політики за МСФЗ комерційними організаціями.

5. Особливої актуальності набуває теоретична і практична розробка методу складання фінансової звітності за вимогами МСФЗ і його застосування в рамках комплексного підходу до організації процесу підготовки фінансової звітності, гарантуючи достатню точність подання фінансової інформації в прийнятні терміни. В результаті проведеного порівняльного аналізу способів отримання першої звітності за МСФЗ українськими компаніями з метою виявлення найбільш оптимального та надання пропозицій щодо подальшого розвитку методики реалізованої в рамках застосування даного способу зроблено висновок, що в даний час найбільш ефективним, з точки зору фінансових витрат і кінцевого результату, є комбінація таких способів підготовки першої звітності як трансформація, трансляція і спосіб паралельного обліку. На основі даного висновку запропоновано комбінований метод при переході до складання фінансової звітності за МСФЗ.

6. Застосування засобів комп'ютеризації при підготовці звітності за МСФЗ є невід'ємним етапом розвитку фінансової функції кожної компанії, яка готує фінансову звітність за міжнародними стандартами. В якості основних переваг використання автоматизованої форми обліку для цілей підготовки фінансової звітності за МСФЗ можна виділити: скорочення термінів її підготовки, внаслідок чого фінансові звіти, підготовлені відповідно до вимог МСФЗ, є базою для прийняття оперативних управлінських рішень менеджментом компанії; підвищення аналітичності інформації, що дозволяє найбільш ефективно проводити аналіз фінансово-господарської діяльності компанії; підвищення прозорості процесу підготовки фінансової звітності за МСФЗ, що дозволяє забезпечити більш високий рівень її достовірності і вибудувати на її основі більш ефективну систему управлінського обліку. На основі запропонованого комбінованого методу, розроблена модель автоматизації складання бухгалтерської (фінансової) звітності в умовах переходу на міжнародні стандарти.

7. На основі ретроспективного аналізу світової та вітчизняної практики розвитку аудиту науково обґрунтовано, що процес проведення внутрішнього аудиту направлено на досягнення достовірності облікової інформації та правильності відображення внутрішніх процесів, що відбуваються в організації. Систематизовані у вигляді моделі концептуальні основи внутрішнього аудиту, сприятимуть розкриттю методичних, організаційних та практичних аспектів аудиту. Концептуальні основи задовольняють потребам міжнародних стандартів, які регулюють діяльність внутрішніх аудиторів і визначають напрям удосконалення аудиту в системі управління.

8. Для підготовки ефективних перевірок якості переходу до МСФЗ аудиторю необхідно знати методику обліку економічного суб'єкта, процес відображення господарських операцій як в первинних документах, так і в реєстрах і як наслідок-фінансової звітності. Таким чином, інформаційні потоки є основою проведення внутрішнього аудиту. Запропонований механізм формування інформаційних потоків, які формують процедуру внутрішнього аудиту в форматі МСФЗ та МСА, спрямований на систематизацію та деталізацію інформаційної бази по конкретним ланкам структури економічного суб'єкта з урахуванням галузевого аспекту, їх угруповання за процедурами і напрямками робіт, а також дозволяє послідовно розглядати всі елементи системи обробки даних.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз

1. Асвае Азадєн. Текущее состояние и перспективы перехода на МСА в развивающихся странах Африки и Ближнего Востока. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Выпуск 30, Частина 2. С. 122-128 (включено до Index Copernicus (Польща) (0,84 друк. арк.).

2. Акімова Н.С., Асвае Азадєн. Актуальные проблемы внутреннего аудита в условиях адаптации к международным стандартам. *Бізнес-навігатор*. 2018. Выпуск 4 (47). С. 174-180 (включено до Index Copernicus (Польща) (заг. обсяг 0,85 друк. арк., особисто автору належить 0,4 друк. арк.: запропонована модель внутрішнього аудиту орієнтована на ефективність процесів управління ризиками).

3. Акімова Н.С., Асвае Азадєн. Концепція внутрішнього аудиту в період адаптації і гармонізації до МСФЗ ТА МС. *Економічний простір*. 2018. № 137. С. 95-105. (включено до Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)) (заг. обсяг 0,9 друк. арк., особисто автору належить 0,45 друк. арк.: запропоновано і обґрунтовано підхід до формування концепції організації внутрішнього аудиту на підприємстві, що є синтезом елементів, дозволяє цілісно представити систему організації внутрішнього аудиту за допомогою виділення організації суб'єктів внутрішнього аудиту й організації процесу внутрішнього аудиту).

4. Асвае Азадєн, Акімова Н.С. Методичні підходи до трансформації фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ. *Проблеми економіки*. 2018. № 4(38). С.286-293. (включено до ULRICHSWEB (США), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals (Швеція), Academic Journals Database (Швейцарія), GetInfo

(Німеччина) та ін.) (заг. обсяг 0,96 друк. арк., особисто автору належить 0,46 друк. арк.: проведено порівняльний аналіз способів отримання фінансової звітності за МСФЗ з метою виявлення найбільш оптимального для підготовки звітності за МСФЗ та надані пропозиції, щодо подальшого розвитку методики, яка буде реалізована в рамках застосування конкретного способу).

Статті у наукових фахових виданнях України:

5. Акімова Н.С., Асває Азадєн. Международная конвергенция стандартов бухгалтерского учета: проблемы и перспективы. [Електронний ресурс]. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Електронне наукове фахове видання. 2018. Выпуск № 4 (15). С. 394-402. Режим доступу: www.easterneurope-bm.in.ua/index.php/2018 (заг. обсяг 0,86 друк. арк., особисто автору належить 0,5 друк. арк.: розглянуто поняття конвергенції, міжнародної конвергенції стандартів бухгалтерського обліку з акцентом на етапи її розвитку та з урахуванням аналізу міжнародного досвіду, проаналізовано позитивні та негативні сторони цього процесу).

Статті у зарубіжних виданнях економічного профілю:

6. Акімова Н.С., Асває Азадєн. Международные стандарты бухгалтерского учета в развивающихся странах Африки: проблемы и перспективы. *Science and practice: Collection of scientific articles. Thorpe-Bowker®, Melbourne, Australia.* 2016 P. 119-125. (включено до РИНЦ та Conference Proceedings Citation Index - Social Sciences & Humanities (CPCI-SSH)) (заг. обсяг 0,5 друк. арк., особисто автору належить 0,3 друк. арк.: обґрунтовані фактори, які можуть бути розглянуті в якості проблем і труднощів, які стоять перед впровадженням МСФЗ в країнах Африки).

Праці апробаційного характеру:

7. Акімова Н.С., Асває Азадєн. Особливості конвергенції національних стандартів із МСФЗ. Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність : Матеріали Міжнар. Наук.-практ. конфер.м. Харків, 19 травня 2016 р. : [тези у 2-х ч.]. Харків : ХДУХТ, 2016. Ч. 2. С. 3-4 (заг. обсяг 0,1 друк. арк., особисто автору належить 0,05 друк. арк.: визначено проблеми, щодо розуміння і трактування поняття МСФЗ в нормативних документах).

8. Акімова Н.С., Азадєн А. Некоторые проблемы принятия МСФО в странах Африки. Финансы, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії і практики: матеріали III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 28 жовтня 2016 р. X. : ХДУХТ, 2016. С. 43-44 (заг. обсяг 0,1 друк. арк., особисто автору належить 0,05 друк. арк.: обґрунтована неможливість безапеляційного прийняття МСФЗ в будь-якій країні, без будь-яких змін).

9. Асває Азадєн. Должна ли Африка принять МСФО? Развитие харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої 50-річчю заснування Харківського державного університету харчування та торгівлі, 18 травня 2017 р. : [тези у 2-х ч.] м. Харків : ХДУХТ, 2017. Ч. 2. С. 5-6 (0,1 друк. арк.).

10. Асвае Азадэн. Некоторые аспекты внедрения международных стандартов финансовой отчетности в Ливии. Економіка, фінанси, облік та управління: оцінка та перспективи розвитку в Україні та світі: тези доповідей Міжнар. Наук.-практ. конф. м. Полтава, 22 грудня 2017 р.: у 3 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2017. Ч. 2.С. 29-31 (0,2 друк. арк.).

11. Акимова Н.С., Азадэн А. Принятие международных стандартов финансовой отчетности в развивающихся странах. Актуальні питання сьогодення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. М вінниця, 20 березня 2018 р. Обухів: Друкарня «Друкарник» (ФОП Гуляєва В.М.), 2018. Т.6. С.19-25 (заг. обсяг 0,4 друк. арк., особисто автору належить 0,2 друк. арк.: досліджені та виокремлені проблеми з якими стикається реалізація впровадження МСФЗ в Лівії).

12. Акимова Н.С., Асвае Азадэн. Бухгалтерский учет в развивающихся странах Африки: исторические аспекты. Удосконалення обліку, контролю, аудиту, аналізу та оподаткування в сучасних умовах інтеграційних процесів у світовій економіці: тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 18-19 квітня 2018 р. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 12-15 (заг. обсяг 0,2 друк. арк., особисто автору належить 0,1 друк. арк.: проаналізовано історичні етапи розвитку бухгалтерського обліку в Лівії та визначені проблеми сьогодення).

13. Акімова Н.С., Асвае Азадэн. Передумови формування сучасної моделі бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс]. Імплементация інновацій обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сучасного бізнесу: тези доповідей I Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 22 березня 2018 р. X. : ХДУХТ, 2018. С.5-7. Режим доступу:

http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19340/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2..pdf. (заг. обсяг 0,1 друк. арк., особисто автору належить 0,05 друк. арк.: систематизовано моделі взаємодії різних облікових підсистем).

14. Акимова Н.С., Асвае Азадэн. Классификация национальных систем бухгалтерского учета: мировой опыт. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. м Львів, 17-18 травня 2018р.: Львів, 2018. С. 15-18 (заг. обсяг 0,2 друк. арк., особисто автору належить 0,1 друк. арк.: проведено порівняльний аналіз систем обліку різних країн і виокремлено їх класифікаційні ознаки на основі дедуктивного підходу).

15. Азадэн А. Тенденции внедрения МСА в странах Африки и Ближнего Востока. Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді [Електронний ресурс] : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 17 травня 2018 р. X. : ХДУХТ, 2018. С.40-43. Режим доступу:<http://www.hduht.edu.ua/index.php/uk/conf/1635-conf-17-5-18> (0,2 друк. арк.).

16. Асвае Азадэн. Концептуальные основы составления финансовой отчетности по МСФО: критический анализ. Фінансові механізми сталого розвитку України : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 25-26 жовтня 2018 р. X. : Видавництво Іванченка І. С., 2018. С.174-177 (0,2 друк. арк.).

17. Асвае Азадэн. Роль інституціональнаго даўлення на прыняццё МСФО в развіваюццахся краінах. Развіток харчовых вытворцаў, рэстараннага та готельнага гаспадарства і торгівлі: праблемы, перспектывы, эфектыўнасць : тэзі даповідаў Міжнароднага навука-практычнага канферэнцыя, м Харків, 19 лістапада 2018 р. [тэзі у 2 ч.]. Х. : ХДУХТ, 2018. Ч. 2. - С. 7-8 (0,1 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Асвае Азадэн. Облік і аудит за міжнароднымі стандартамі в умовах інтэграцыі в світову економіку. – На правах рукопису.

Дисертацыя на здобуття навуковага ступеня кандидата економічных наук за спецыяльнасцю 08.00.09 – бухгалтэрскае аблік, аналіз та аудит (за відамі економічнай дзейнасці). – Харківський державний універсітет харчування та торгівлі, Харків, 2019.

Дисертацыю прысвечана вырашэнню актуальных навука-практычных завданняў з удасканалення арганізацыйных і метадычных засад абліку і аудиту в умовах адаптацыі да Міжнародных стандартів фінансавої звітнасці та Міжнародных стандартів аудиту. Абгрунтавана пріорытэтні напрамку рэформування нацыянальнай абліковай сістэмы Лівіі (канцэптуальна аснова, аблік аснованых аб'ектаў, аспекты раскрытця інфармацыі в звітнасці, інвестыцыі та фінансавыя ўкладення, спецыяльны стандарты). Разроблена Праграма рэформування нацыянальнай абліковай сістэмы Лівіі та па крокавы план пераходу на выкарыстання МСФЗ. Запропонована канцэпцыя бухгалтэрскага ведаў для ўвядзення МСФЗ в Лівіі. Ахарактэрызавана ключовыя адміннасці в падходах да абліку дзейнасці кампаній між МСФЗ та US GAAP та праведзена іх перахреснае параўнанне. Разроблена Канцэптуальна мадэль фармування абліковай палітыкі адпаведна да МСФЗ. Развінута мадэль фармування метадычных палажэнняў абліковай палітыкі за МСФЗ. Запропонованы канцэптуальныя мадэлі аўтаматызаванай абробкі абліковай інфармацыі пры выкарыстанні метаду трансфармацыі, паралельнага абліку (канверсіі), трансляцыі, а таксама запропонованага камбінаванага метаду складання бухгалтэрскага (фінансавога) звітнасці. Вызначаны варыянты рэалізацыі функцый унутрышняга аудиту в перыяд пераходу на міжнародныя стандарты аудиту і фінансавога звітнасці. Запропонована канцэпцыя унутрышняга аудиту. Сістэматызавана механізм фармування інфармацыйных патокаў, які фармуюць працэдуру унутрышняга аудиту в фарматы МСФЗ та МСА.

Ключовыя слова: бухгалтэрскае аблік, гармонізацыя, стандартызацыя, канвергенцыя, міжнародныя стандарты фінансавога звітнасці, трансфармацыя, канверсія, трансляцыя, унутрышні аудит, канцэпцыя, рызык-арыентаваны падыхід.

ANNOTATION

Asvae Azaden. Accounting and auditing according to international standards in terms of integration into the world economy. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for a Candidate Degree in Economic Sciences in specialty 08.00.09 – accounting, analysis and audit (by types of economic activity). – Kharkiv State University of Food Technology and Trade, Kharkiv, 2019.

The thesis is devoted to solving actual scientific and practical tasks concerning the improvement of organizational and methodical principles of accounting and auditing in the conditions of adaptation to International Financial Reporting Standards and International Standards on Auditing.

Theoretical analysis of the content of conceptual categories that characterize the system of accounting and audit in the conditions of international economic integration, namely, harmonization and standardization, is carried out. On the basis of the analysis of different approaches to the definition of "harmonization", its clarified definition as a process associated with the joint activities of scientists and practitioners, aimed at convergence of accounting systems of different countries for the creation of the unified system of accounting and minimization of the global level of all differences is proposed.

The use of International Standards in the world economic system as the basis for the formation of a global integration model for the preparation and dissemination of financial information is comprehensively analyzed.

The conditions for the formation of the accounting as a profession in the context of introducing IFRS are outlined, and the concept in which the systematized methodological components of accounting knowledge in Libya is proposed.

It is substantiated that the process of convergence between IFRS and US GAAP for Libya is particularly acute because all listed companies are to compile and submit their reporting according to IFRS, which is not currently observed. The paper identifies the key factors that influence this process, analyzes potential impact of differences between IFRS and US GAAP on the accounting of Libyan companies, and develops a step-by-step plan for the transition to using IFRS. The transition plan consists of four phases: stage 1 - convergence of IFRS and US GAAP; stage 2 - improvement of the regulatory system by updating and changing legislative acts of accounting; stage 3 - issue of New IFRS Accounting Standards; stage 4 - convergence of Libyan accounting standards with IFRS. Particular attention is paid to technical issues of accounting, namely: key differences in the approaches to accounting in companies between IFRS and US GAAP were identified, and cross comparison was made between IFRS and US GAAP. The potential impact of the detected discrepancies on data processing in accounting systems, on the process of financial statements preparation, etc. is estimated.

The first element of the organizational nature is the development of accounting policy that falls within of the organization competence. 3 models of accounting policy are presented. As a part of Model 2, a Conceptual Model for the Formation of Accounting Policies in accordance with IFRS is proposed. The model for the formation of methodical provisions of accounting policy under IFRS is proposed.

The ways of obtaining IFRS reporting by Ukrainian companies are comparatively analyzed for the identification of the most optimal one, and in order to develop proposals for the further development of the method implemented within the framework of its application. The stages of financial statements compilation by means of each of the methods are specified, as well as the conceptual models of automated processing of accounting information using the method of transformation, parallel accounting (conversion), translation, as well as the proposed combined method of compiling accounting (financial) reporting in the conditions of transition to the use of international standards. The proposed methodology of preparing individual financial statements under

IFRS allows a company with the lowest cost of labor and financial resources to collect and aggregate information for the preparation of reporting in an international format that has a fundamental impact on the effectiveness of managerial decisions, which largely depend on the reliability and timeliness of financial and managerial information contained in the relevant reporting, opening new opportunities to the organization for attracting large foreign investors.

The concept of internal audit at the enterprise, which is a set of goals, methods, methods and methods of realization collection, fixing, checking and control of the information about activity of the enterprise is offered. The results obtained through the application of procedures used during the inspection, can be used by management to make effective managerial decisions when transitioning to ISA.

Practical value of the obtained results is the possibility of using the main methodological recommendations in the IFRS reporting practice, which will enable many companies to plan the preparation of the first IFRS reporting thoroughly, to resolve a number of training issues, and to reduce the costs connected with the transition to the application of IFRS and ISA.

The thesis considers a risk-based approach used in business corporations to issues of internal audit because it is the one that most deeply reflects the vector of internal audit in current economic terms and presents itself as that very chain in management that is aimed at developing recommendations on increasing efficiency of economic entities' activity.

It presents a comparison of the traditional and risk-based approaches, and on its basis it gives methodical recommendations for internal auditors involved in issues of developing the internal audit standards.

Key words: accounting, harmonization, standardization, convergence, international standards of financial reporting, transformation, conversion, broadcast, internal audit, concept, risk-based approach.

АСВАЄ АЗАДЕН

**ОБЛІК І АУДИТ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ В УМОВАХ
ІНТЕГРАЦІЇ В СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 22 лютого 2019 р. Формат 60x90 1/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Гарнітура Time New Roman. Друк цифровий.
Наклад 100 прим. Зам. № 22-02.

Надруковано
ФОП Іванченко І.С.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів

видавничої продукції серія ДК № 4388 від 15.08.2012р.
61135, м. Харків, пр. Тракторобудівників, 89-а/62.
Тел. +38 (057) 756-09-25, +38 (050) 40-243-50